

Obsah

Slovo vydavateľa.....	7
Úvod	9
1 Počiatky nemeckého osídlenia na Spiši v stredoveku z pohľadu archeologických nálezov.....	12
2 Nemci na Spiši do roku 1918.....	21
2. 1 Nemci na Spiši od 12. storočia do roku 1526.....	21
2. 1. 1 Nemci na Spiši od 12. storočia do mongolského vpádu (1241)	21
2. 1. 2 Kolektívne privilégium spišských Nemcov.....	28
2. 1. 3 Najrozsiahlejšie osídľovanie Spiša Nemcami po mongolskom vpáde (od polovice 13. storočia)	35
2. 1. 3. 1 Spoločenstvo spišských Sasov a fraternita saských farárov	35
2. 1. 3. 2 Spory o právo skladu (najvýznamnejšie privilégium hospodárskeho charakteru) od 14. storočia	56
2. 1. 3. 3 Rozdelenie Provincie XXIV spišských miest v roku 1416.....	57
2. 1. 3. 4 Ďalšie sídelné areály Nemcov na Spiši.....	58
2. 1. 4 Hospodársky život	63
2. 1. 5 Náboženský život, vzdelanie a kultúra.....	71
2. 1. 6 Zmeny v právnom postavení správnych celkov Spiša v 15. storočí.....	75
2. 1. 7 Zmeny v sídelnej a národnostnej štruktúre Spiša od 15. storočia.....	83
2. 2 Nemci na Spiši v rokoch 1526 – 1918.....	87
2. 2. 1 Podiel Nemcov medzi obyvateľstvom spišských sídiel v 16. a 17. storočí.....	87
2. 2. 2 Reformácia a organizačná štruktúra spišských protestantov.....	90
2. 2. 3 Správne začlenenie a demografické pomery spišských sídiel s dominantným alebo výrazným zastúpením Nemcov v 16. storočí.....	94
2. 2. 4 Remeslá, obchod a baníctvo na Spiši v 16. storočí	109
2. 2. 5 Školstvo a centrá vzdelanosti – Levoča a Kežmarok v 16. storočí	111
2. 2. 5. 1 Spišskí kronikári obdobia novoveku	113
2. 2. 6 Levoča a Kežmarok – kľúčové spišské mestá v časoch stavovských povstaní (17. storočie)	114
2. 2. 7 Charakteristika Spiša v diele <i>Medulla Geographiae Practicae</i> od Davida Frölichu z roku 1639.....	115
2. 2. 8 Školstvo a vzdelanosť na Spiši v 17. storočí	116
2. 2. 9 Rekatolizácia a začiatok obdobia náboženskej neslobody na Spiši v 17. storočí	118
2. 2. 10 Demografické pomery v spišských sídlach s dominantným alebo výrazným podielom Nemcov v 17. a na začiatku 18. storočia	127
2. 2. 11 Remeslá a obchod na Spiši v 17. storočí.....	132

2. 2. 12	Posledné stavovské povstanie a pokračovanie obdobia náboženskej neslobody v 18. storočí.....	134
2. 2. 13	Remeslá, trhy a obchod na Spiši v 18. storočí	136
2. 2. 14	Baníctvo a hutníctvo na Spiši v 18. storočí	140
2. 2. 15	Demografické pomery v 18. storočí v spišských sídlach s dominantným alebo výrazným podielom Nemcov	140
2. 2. 16	Zmeny v národnostnom zložení spišských sídiel v 18. storočí.....	142
2. 2. 17	Ukončenie spišského zálohu (1772) a konštituovanie Provincie XVI spišských miest (1774)	144
2. 2. 18	Zmeny v organizácii katolíckej a evanjelickej cirkvi na Spiši po zriadení Spišského biskupstva (1776) a vydání Tolerančného patentu (1781)	146
2. 2. 19	Vyučovanie nemčiny v ľudových školách na Spiši na konci 18. storočia	148
2. 2. 20	Tzv. švábska kolonizácia na Spiši na konci 18. storočia	150
2. 2. 21	Spiš podľa štatistiky z roku 1837	151
2. 2. 22	Organizačná štruktúra spišských evanjelikov v roku 1826.....	155
2. 2. 23	Školské pomery na Spiši v prvých desaťročiach 19. storočia.....	155
2. 2. 24	Cechy a remeslá na Spiši v prvých desaťročiach 19. storočia.....	156
2. 2. 25	Týždenné a výročné trhy v spišských sídlach v 19. storočí	158
2. 2. 26	Spišskí Nemci počas revolúcie v rokoch 1848 – 1849.....	160
2. 2. 27	Zmeny v správnej štruktúre Spiša po potlačení revolúcie z rokov 1848 – 1849 ..	161
2. 2. 28	Zmeny hospodárskej štruktúry Spiša počas 19. storočia.....	163
2. 2. 29	Vývin školských pomerov na Spiši od polovice 19. storočia do roku 1918, spolková činnosť a tlač.....	164
2. 2. 30	Vývin národnostných a náboženských pomerov na Spiši od polovice 19. storočia do roku 1918	165
2. 2. 31	Vystažohovalectvo Spišiakov do Ameriky na konci 19. a začiatku 20. storočia.....	173
2. 2. 32	Prvá svetová vojna (1914 – 1918) a rozpad Rakúsko-Uhorska (1918)	174
3	Nemci na Spiši v rokoch 1918 – 2023.....	175
3. 1	V čase vzniku Československej republiky (1918 – 1919)	175
3. 2	V období prvej Československej republiky (1920 – 1937).....	183
3. 2. 1	Politika	183
3. 2. 2	Náboženstvo	196
3. 2. 3	Školstvo a jazyk	198
3. 2. 4	Spolkové, turistické, športové a kultúrne aktivity spišských Nemcov	201
3. 2. 5	Hospodárstvo.....	207
3. 3.	V období autonómie a slovenského štátu (1938 – 1943)	211
3. 3. 1	Politické aktivity spišských Nemcov v rokoch 1938 až 1943	211
3. 3. 2	Vojenské organizácie spišských Nemcov, ich účasť v bojoch druhej svetovej vojny, arizácie židovského majetku spišskými Nemcami a protizidovské výčiny.....	218

3. 3. 3 Náboženstvo	225
3. 3. 4 Školstvo a jazyk	226
3. 3. 5 Kultúra, turistika, šport	230
3. 3. 6 Hospodárstvo.....	232
3. 4 Tragédia spišských Nemcov na konci druhej svetovej vojny a po nej (1944 – 1948)	234
3. 4. 1 Zmeny nálad spišských Nemcov v prvej polovici roka 1944 a činnosť Heimatschutzu v druhej polovici roka 1944	234
3. 4. 2 Účasť spišských Nemcov v SNP a protifašistickom odboji	237
3. 4. 3 Evakuácia Nemcov zo Spiša v septembri 1944 až januári 1945	238
3. 4. 4 Rabovanie nemeckých majetkov, príchod Slovákov a ďalších národností do domov po Nemcoch v roku 1945 a otázka konfiškácií	241
3. 4. 5 Odvlečenie spišských Nemcov do GULAG-ov	245
3. 4. 6 Obete přerovského masakru z radov spišských Nemcov	247
3. 4. 7 Návrat evakuovaných Nemcov späť na Spiš a ich následná internácia v rokoch 1945 až 1946	249
3. 4. 8 Odsun spišských Nemcov v roku 1946	253
3. 4. 9 Spišskí Nemci pred Národným súdom a ľudovými súdmi po druhej svetovej vojne.....	258
3. 4. 10 Likvidácia nemeckého školstva, spolkov a evanjelickej cirkvi na Spiši a prepúšťanie spišských Nemcov zo zamestnania po druhej svetovej vojne	259
3. 5 V období komunistického režimu (1948 – 1989)	262
3. 5. 1 Spišskí Nemci v zahraničí	262
3. 5. 2 Spišskí Nemci na Spiši	264
3. 6 V období rokov 1989 – 2023	267
3. 6. 1 Spišskí Nemci v zahraničí	267
3. 6. 2 Spišskí Nemci na Spiši	268
3. 7 Národnostný vývoj spišských Nemcov v 20. a 21. storočí	273
4 Osobnosti spišských Nemcov	284
4. 1 Johannes Henckel (Ján Henkel) (1481 – 1539)	284
4. 2 Dávid Frölich (1595 – 1648)	286
4. 3 Gaspar (Gašpar) Hain (1632 – 1687)	287
4. 4 Johann (Jan, Ján) Brokoff (1652 – 1718)	287
4. 5 Georg (Juraj) Buchholtz mladší (1688 – 1737) a rod Buchholtz	288
4. 6 Anton Genersich (1842 – 1918) a rod Genersich	289
4. 7 Johann Georg (Ján Juraj) Rainer (1800 – 1872)	291
4. 8 Josef (Jozef) Maximilián Petzval (1807 – 1891).....	292
4. 9 Aurel Wilhelm (Viliam) Scherfel (1835 – 1895)	293
4. 10 Michael (Michal) Greisiger (1851 – 1912)	293
4. 11 Gedeon Wilhelm Majunke (1854 – 1921)	294

4. 12 Adolf Gustav Münnich (1821 – 1899) a rod Münnich.....	295
4. 13 Adalbert (Béla, Vojtech) Alexander (1857 – 1916).....	296
4. 14 Gustav (Gustáv) Matz (1860 – 1903).....	297
4.15 Michael (Michal) Guhr (1873 – 1933).....	298
4. 16 Andor (Andreas, Andrej) Nitsch (1883 – 1976).....	299
4. 17 Alfred Grosz (Alfréd Grósz) (1885 – 1973).....	300
4. 18 Julius Andreas (Gyula Andor, Július Andrej) Hefty (1888 – 1957).....	301
4. 19 Hans Broos (Brosz) (1921 – 2011).....	302
4. 20 Michael Roth (1936 – 2019).....	303
5 Nemci na Spiši z etnografického hľadiska.....	304
5. 1 Poľnohospodárstvo.....	304
5. 2 Zamestnanie a domáca výroba.....	306
5. 2. 1 Kováčstvo.....	306
5. 2. 2 Drevospracujúce remeslá.....	306
5. 2. 3 Pestovanie a spracovanie ľanu.....	307
5. 3 Zvyky a obyčaje.....	308
5. 4 Rodinné obyčaje.....	309
5. 4. 1 Narodenie dieťaťa a krst.....	309
5. 4. 2 Svadba.....	310
5. 4. 3 Úmrtie a pohreb.....	312
5. 5 Výročné obyčaje.....	313
5. 5. 1 Fašiangy.....	313
5. 5. 2 Pôst a Veľká noc.....	313
5. 5. 3 Prvý máj a Turíce.....	314
5. 5. 4 Priadky.....	314
5. 5. 5 Vianoce.....	314
5. 6 Strava.....	315
5. 7 Odev.....	317
5. 8 Ľudová architektúra.....	320
Záver.....	322
Resumé.....	323
Miestny register.....	325
Zoznam literatúry a prameňov.....	330
Autori.....	370
Podakovanie.....	371
Obrazová príloha.....	372